

**SESOTHO PUO YA PELE YA TLATSETSO: PAMPIRI YA I
SESOTHO FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Nako: dihora tse 2½

Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA A TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

- 1.1 Dithethefatsi le jwala.
- 1.2 Poulelo/lefufa/matla a bomme, jj.
- 1.3 Tjhe, o ne a sa rate Uyinene empa o ne a batla ho kgotsofatsa ditakatso tsa hae/ o ne a batla ho robala le yena feela/ ha motho a rata motho a ke ke a mo beta le ho mo bolaya.
- 1.4 O hlabile mmae ya dilemo tse 43 le dikgaitsemi tsa hae tse tharo.
- 1.5 Molao wa Aforika Borwa o re motho ke mmelaelwa ho fihlela nyewe e mo fumana a le molato.
- 1.6 Mmae o ile a hana ho mo fa tjhelete eo a neng a e kopa ka mahahapa.
- 1.7 Ee, mapolesa a ile a sebedisa tsebo ya bona ya ho botsa dipotso tse entseng mmelaewa a tshwasehe mme a ba ise moo a patileng ditopo.
- 1.8 Ketso tsena tse mpe di fana ka molaetsa wa hore monna kapa motho e motona a ka etsa ntho eo a e ratang ka batho ba batshehadi le bana/ ba ka beta le ho bolaya bomme le bana/ ha se phoso ho hlekefetsa bana le basadi.
- 1.9 Kaha e ne e le ka mora nako ya ho sebetsa, basebeletsi ba ne ba tjhaisitse.
- 1.10 Ee. Mang le mang lefatsheng o lokelwa ho fuwa monyetla wa bobedi bophelong/ batshwarua ba bang ba kgutla ba fetohile/ha ba sa hirwe ba tla kgutlela mekgweng ya bona e mebe, jj.

KAPA

Tjhe. Dipalopalo di bontsha boholo ba batho ba kileng ba tlola molao ba boela ba etsa jwalo ba ka thunthetsa seriti sa kgwebo/kgwebo e ka putlama ha ho hirilwe ba so kang ba fetoha, jj.

- 1.11 Ke ne ke tla bolella Luyanda hore ke tla lata thepa ya ka hoseng kapa motsheare ka letsatsi le latelang/ke ne ke tla kopa e mong wa baithuti/metswalle ya ka ho mphelehetsa/ ke ne ke tla loma sepolesa tsebe hore ke ya kae mme ha ke tshepe.
- 1.12 Ho se tshepe bophelong/ho lekodisa taba e nngwe le e nngwe.
- 1.13 Maikutlo a tshabo/ho hloka tshepe ho bona/ ho ba nyonya/ tlhoko ya polokeho.
- 1.14 Ho hohela mmadi/ ke sehlooho mme se jere mookotaba wa tema.
- 1.15 Ho romela melaetsa nomorong ya POWA ya WhatsApp ya 074 557 3535.

1.16 Tjhe, mongodi ha a kgahlanong le meetlo le ditumelo tsa batho ka ho otloloha empa o kgahlanong le meetlo kapa ditumelo tse nang le kgethollo ya bong.

1.17 Hle!

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

Ditaelo tsa ho tshwaya tekokutlwisiso

- Diphoso tsa mopeleto le puo di se ke tsa fuwa kotlo ntle le haeba diphoso tse jwalo di fetola moelelo/kutlwisiso hobane ho tsepamisitswe maikutlo kutlwisisong ya tema (Le ha ho le jwalo diphoso di nne di bontshwe).
- Ha moithuti a sebedisitse mantswe ao e seng a Sesotho, mantswe ao a se ke a natswa ha a ntse a bolokile moelelo, mme mohlahlobuwa a se ke a fuwa kotlo.
- Dipotsong tse bulehileng, ho se ke ha abuwa matshwao sebakeng sa E/TJHE kapa KE A DUMELA/HA KE DUMELE. Ho tla nne ho be jwalo le ho NNETE/MAFOSI kapa ho NTLHA/MOHOPOLO. Tsepamiso ya maikutlo e lokela ho ba ho lebaka le tshehetsang karabo.
- Karabong e hlokanng le lentswe le le leng, mme mohlahlobuwa a nehelane ka polelo, tshwaya karabo e nepahetse ha feela lentswe le nepahetseng le sehelletswa mola/ntshofaditswe.
- Moo ho hlokehang dintlha/dikarabo tse pedi kapa ho feta, mme mohlahlobuwa a araba ka letoto, tshwaya feela tse pedi/tse tharo tse qalang.
- Puo e sebediswang dibakeng tse fapaneng e amohelwe.
- Potsong eo ho yona moithuti a kgethang karabo ho tseo a di fuweng (*multiple choice*), ho amohelwe tlhaku e nyalanang le karabo e nepahetseng kapa karabo e ngotsweng ka botlalo.

KAROLO YA B KAKARETSO/KGUTSUFATSO

POTSO YA 2

Dikarabo tse lebelletsweng di akga:

- 2.1 Lefatsheng batho ba amohela tlhekefetso ya bomme eka ke tshwanelo.
- 2.2 Mahaeng banana ba sebetsa haholo ha bashanyana ba itulela feela.
- 2.3 Bomme ba otlwa ke banna ba bona ba sa etsa letho.
- 2.4 Bahlolohadi ba behelwa melao moaparong, metsamaong, dipalanngweng le nako eo ba dulang ba rwetse thapo.
- 2.5 Bontate ba hlokahaletsweng ke bomme bona ba iphelela hantle ntle le melao e thata jwalo ka ya bomme.

Kakaretso/Kgutsufatso e lokela ho tshwauwa ka tsela e latelang:

- Mohlahlobuwa o lokela ho ngola kgutsufatso ya hae ka sebopeho seo a laetsweng ho e ngola ka sona. Kgutsufatso e hlahisitsweng ka sebopeho se seng e tshwauwe.
- Bahlahlobuwa ba tlameha ho bontsha palo ya mantswe ka nepo.
- Kabo ya matshwao:
 - Matshwao a 5 dintlheng tse hlano. (letshwao bakeng sa ntlha)
 - Matshwao a 4 tshebedisong ya puo.
 - Letshwao la sebopeho le 1

Matshwao ohle: 10

Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlahlobuwa a sebedisitse mantswe a hae:

- Dintlha tse 1–2 tse nepahetseng: kabo e be letshwao le le leng.
- Dintlha tse 3–4 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mararo.
- Dintlha tse 5 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mane.

Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlahlobuwa a qotsitse dintlha di le jwalo temeng:

- Ha a qotsitse ntlha e le (1–3) a se abelwe letshwao la puo.
- Ha a qotsitse ntlha tse (4–5) a abelwe letshwao le le leng la puo.

Palo ya mantswe:

- Batshwayi ba nnetefatse palo ya mantswe a sebedisitsweng ke bahlahlobuwa.
- Mohlahlobuwa a se hulelwe matshwao ha a sa bontsha palo ya mantswe kapa ha palo ya mantswe e sa nepahala.
- Ha mohlahlobuwa a fetile/tlotse palo e lebelletsweng ya mantswe, motshwayi a bale ho fihlella qetellong ya polelo e le nngwe ka mora palo ya mantswe a lebelletsweng, mme a se tshwaye kgutsufatso kaofela.

KAROLO YA C DITHOTHOKISO

3.1 KE A ITSHOLA

- 3.1.1 Thothokiso ya thuto, e eletsa mmadi hore a tsebe hore bophelong ha se batho bohle ba tlang ho o leboha ha o ba thusitse.
- 3.1.2 Thabo kapa mahlomola a moahisane a ama moahisane e mong le e mong ka tsela e itseng, kahoo baahisane ba lokela ho thusana.
- 3.1.3 Phetapheto ya mantswe e rapameng (o nwele) phetapheto ya moelelo (parafini le sepiriti), ho hatella/toboketsa taba ya ho nwa.
- 3.1.4 Anastrofi, ho hatella lentswe boroko/ho qala molathothokiso ka sefutho.
- 3.1.5 Lefatsheng re lokela ho tseba hore ha o thusa motho, ha se ka nako tsohle o tlang ho fumana diteboho. Ka nako tse ding o tla rohakelwa thuso ya hao.

3.2 LEFU LA MORENA GEORGE VI

- 3.2.1 Mmadi o na le kutlwelobohloko ya batho ba siilweng ke morena eo ba mo ratang/ ho sarelwa ha batho ka baka la lefu/ho utlwa bohloko le ho llela morena George VI.
- 3.2.2 Phethapheto ya mantswe e diehisitsweng/diehileng. Ho hatella moelelo wa ho boloka kgosi le morena.
- 3.2.3 Kodiya malla, sethothokisi se a lla hobane ho hlahile lefu.
- 3.2.4 Tlohelo. Ho potlakisa morethetho/ ho fokotsa palo ya mantswe molathothikisong.

3.3 KGAEYANE

- 3.3.1 Neelano/lehokela/lehlaahlela. Ho hokela mola wa 10 le wa 11/ ho fetisetsa mohopolo wa ho ja mamina moleng wa 10 ho ya moleng wa 11.
- 3.3.2 Thothokiso ya tokodiso. Sethothokisi se lokodisa diketsahalo tse mpe tsa kgaeyane ka baka la jwala.

KAPA

Thothokiso ya thuto. Sethothokisi se eletsa batho hore ba se nwe jwala haholo hobane bo senya botho ba motho le ho phedisa malapa a bona ka thata.

- 3.3.3 Lebotsi. Sethothokisi se bontsha ho tshwenyeha/sethothokisi se mema mmadi ho thusa ho batla Kgaeyane le ho utlwisisa hore Kgaeyane o reng.

3.4 HO THUSANG HO LLA

- 3.4.1 Maikutlo a kutlwelebohloko ho Bataung ha ba lla, saretswe le sithabela ka baka la lefu le sehloho la Ramathe.
- 3.4.2 Ha ho thuse ho lla ha motho a hlokaletse hobane ha ho kamoo a ka kgutlang ka teng/ bophelong ho na le nako eo mang le mang a tlang ho lahlehelwa ke motho eo a tshepetseng ho yena.
- 3.4.3 Repitende, ho menahatsa mohopolo wa ho lla thothokisong.

KAROLO YA D THUTA PUO LE TSHEBEDISO YA PUO

POTSO YA 4

- 4.1 Tjhe, puo ya mme ya ho 2 e totobatsa ntlha ya hore se bohlokwa ho yena ke mokga wa hae eseng ho lwanela bomme.
- 4.2 Ke motho ya sa hlompheeng basadi/motho ya ke keng a fetoha le ha ele letona la mmuso/o pelo e mpe/motho ya bontshang matla a hae ho batho ba sa kgoneng ho itwanela/o kgopo.
- 4.3 Letsoho le leoto.
- 4.4 Tjhe, letona le hlekefetsa mme pela batho ba bohileng/mme ya ho 2 eo ho bonahalang hore ke e mong wa matona ho ya ka puo ya hae, ha a kgalemele empa a re mohlekefetsi a se ke a etsa lerata ketsong eo a e etsang.
- 4.5 Molomo o bontshang ho lla le mahlo a tonnweng/ho phahamisa matsoho le maoto.
- 4.6 Tjhe, o phahamisitse matsoho a bontshang ho inehela kapa ho kopa tshwarelo.
- 4.7 Mongolo – Mmuso o kgahlanong le tlhekefetso ya bong empa eka matona ha a utlwisisi ha ho buuwa ka mmuso ba bua ka bona. Ke ka hona tlhekefetso e etsahalang mahlong a bona ebile e etswa ke e mong wa bona ba sa natse.
- 4.8 Motho ha a otlilwe habohloko o bona dinaledi.
- 4.9 Monna ya ho 3 o halefile mme seo ke sesupo sa hore mantswe a pudulwaneng a bolela hore o fela a sa rate ho pheha kgang le basadi.

POTSO YA 5

- 5.1 Ke motho wa mme ya sa ntsane a dumela hore bomme ba na le mesebetsi ya bona feela jwalo ka bontate/bomme ke batho ba tshwanelang ho dula hae.
- 5.2 Ke setereothaepe hobane ha ho na bopaki ba hore **basadi ha ba a tshwanela ho tshwara lere la puso** ebile ho na le bomme ba bangata bao e leng baetapele ba hlwahlwa kgwebong tse nyane le tse kgolo hammoho le dipalamenteng tsa dinaha tse fapafapaneng.
- 5.3 C/Motho eo ba mo nyedisang.

POTSO YA 6

- 6.1 Ho nka batho ba bomme jwalo ka dintho tse sebediswang/kahlolo ya tlhekefetso ya bomme ha e tshose/banna ba bangata ba na le lefufa basading ba bona/banna ba bangata ba hloleha ho amohela ha basadi ba bona ba amohela meputso e fetang ya bona, kapa ba sebetsa mesebetsi e betere ho feta bona/ tshebediso e mpe ya dithethefatsi le jwala, jj.
- 6.2 Peto/ho otlwa/polao.
- 6.3 O ka kgutlisa kahlolo ya lefu bahlekefetsing ba bomme/ho kena matsholong a matla a ho ruta setjhaba ka tlhekefetso.
- 6.4 Ee, setjhaba se lokela ho pepesa bahlekefetsi ntle le tshabo/malapeng batswadi ba lokela ho fetola tsela eo ba nkang bashanyana eka ba bohlokwa ho feta banana.

Ditaelo tsa ho tshwaya Karolo ya D

- Mopeleto:
 - Dikarabo tse hlokanang lentswe le le leng di tshwauwe di nepahetse leha mopeleto o fosahetse, ntle le haeba mopeleto o fosahetseng o lahlehisa moelelo wa lentswe.
 - Dikarabong tse hlokanang dipolelo tse felletseng, mopeleto o fosahetseng o fuwe kotlo haeba phoso e le sebopehong sa puo e hlahlojwang.
 - Moo ho hlahlojwang mantswe a kgutsufaditsweng, matshwao a puo a sebediswe ka nepo.
- Dibopeho tsa dipolelo e be tse nepahetseng.
- Potsong eo ho yona moithuti a kgethang karabo ho tseo a di fuweng (*multiple-choice*), ho amohelwe tlhaku e nyalanang le karabo e nepahetseng kapa karabo e ngotsweng ka botlalo.

Matshwao kaofela: 100